

‘Ο Ἀκαδημαϊκὸς **Μιχαὴλ Σακελλαρίου**, παρουσιάζοντας τὸ βιβλίον τοῦ *Γεωργίου Π. Μαυροχαλυβίδου*, *Ἡ Ἀξὸ Καππαδοκίας, Ἔκδοσις, ἐπιμέλεια, ἐπιμετρο: Ὁρέστης, Προδρομὸς καὶ Ἀνθούλα Γ. Μαυροχαλυβίδου*. Ἀθήνα, 1990, σελ. LXXVIII + 717, σὲ 2 τόμους, λέγει τὰ ἑξῆς:

‘Ο Γεώργιος Π. Μαυροχαλυβίδης γεννήθηκε στὴν Ἀξὸ τῆς Καππαδοκίας τὸ 1885, πέθανε στὸν Πειραιᾶ τὸ 1972. Μικρὸς μαθητῆς στὸ χωριὸ τοῦ κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ δασκάλου γιὰ νὰ τὸν κάμει συνεργάτη του σ’ ἓνα ἐπικίνδυνον ἔργο. Ὁ δάσκαλος συνέτασσε πατριωτικοὺς λόγους στὰ καραμανλίδικα, ὁ μαθητῆς τοὺς ψαλμωδοῦσε ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὰ 12 ὠς τὰ 16 χρόνια τοῦ φοίτησε μὲ ὑποτροφία στὸ σχολαρχεῖο τοῦ Ἰκονίου καὶ στὴ συνέχεια, ἐπίσης μὲ ὑποτροφία, στὸ ἱεροδιδασκαλεῖο Πάτμου. Ἀριστοῦχος, σὲ ἡλικία 20 ἐτῶν, ἄρχισε τὴ διδασκαλικὴ διακονία του. Θὰ ὑπηρετήσῃ σὲ διάφορα σχολεῖα τῆς Καππαδοκίας καὶ τῆς περιοχῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς τὸ 1914, στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, πάλι στὴν Καππαδοκία ἀπὸ τὸ 1920 ὠς τὸ 1922, καὶ ἀκόμη στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ 1923 ὠς τὸ 1944.

Ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Καππαδοκίας ἦταν κατὰ τὸ πλεῖστον τουρκόφωνος. Ἡ ἐπιβίωσή του μέσα σὲ ἐχθρικὸ περιβάλλον ὀφείλεται στὴν ἐκκλησία καὶ στοὺς δασκάλους. Ὁ Μαυροχαλυβίδης ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ὀλοκληρωμένους ἐκπροσώπους τοῦ τύπου τοῦ δασκάλου ποὺ ἔδινε συνεχῶς, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, τὴ μάχη γιὰ τὴ συντήρηση τῆς ἐθνικῆς συνείδησης καὶ τὴν ἐκμάθηση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας.

Νεαρὸς διευθυντῆς τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ἰκονίου, ὁ Μαυροχαλυβίδης εἰσάγει νέες μεθόδους διδασκαλίας καὶ ιδρύει μιὰ πνευματικὴ ἐστία τῶν Ἀξενῶν ποὺ ἦσαν ἐγκατεστημένοι στὸ Ἰκόνιο. Ἡ φήμη ποὺ ἀποκτᾷ τὸν φέρνει στὰ Πέριματα (Ἀκ Σεχίρ) καὶ στὴν Πρίγκηπο. Ἐπιστρέφει στὸ Ἰκόνιο, συλλαμβάνεται γιὰ πατριωτικὴ δράση στὶς ἀρχὲς τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, φυλακίζεται καὶ ἐξορίζεται. Στὴν Ἑλλάδα ἀποκτᾷ ἑλληνικὴ ἰθαγένεια, ὑπηρετεῖ ὡς στρατιώτης καὶ ἐργάζεται ὡς δάσκαλος. Ἐπανερχεται στὸ Ἰκόνιο μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου χωρὶς νὰ λογαριάζει τὸν κίνδυνον. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι ὑποπτος ἐξ αἰτίας τῆς προηγούμενης δράσης του καὶ τῶν καταδικῶν ποὺ τοῦ ἐπιβλήθηκαν γι’ αὐτὴν, τώρα ἀπειλεῖται ἀπὸ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ πληροφορηθοῦν οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς ὅτι ἀπέκτησε ἑλληνικὴ ὑπηκοότητα καὶ ὑπηρετήσῃ στὸν ἑλληνικὸ στρατό. Ἀνορθώνει τὰ σχολεῖα τοῦ Ἰκονίου ποὺ εἶχαν παρακμάσει στὸ διάστημα τοῦ πολέμου καὶ προσπαθεῖ νὰ ιδρύσῃ διδασκαλεῖο νηπιαγωγῶν, πρακτικὸ λύκειο καὶ ἐμπορικὴ σχολή. Ἀπαγορεύει στοὺς μαθητῆς νὰ μιλοῦν τουρκικὰ καὶ ὀργανώνει ἐθνικὲς τελετές. Παραπέμπεται σὲ στρατοδικεῖο καὶ καταδικάζεται σὲ θάνατον δι’ ἀπαγχονισμοῦ. Ἡ ποινὴ δὲν ἐκτελεῖται ἀλλὰ ἐκτοπίζεται

στην 'Αξό. "Όμως δὲν ἀδρανεῖ. Ἐκλέγεται πρόεδρος ὅλων τῶν σωματείων τῆς κοινότητας, συγκεντρώνει χρήματα, επισκευάζει τὸ σχολεῖο καὶ τὸ ἐξοπλίζει, συγκροτεῖ βιβλιοθήκη. Μία μέρα τοῦ 1922 Τοῦρκοι εἰσβάλλουν στὸ προαύλιο τοῦ σχολείου, ὅπου οἱ μαθητὲς τραγουδοῦσαν ἑλληνικὰ πατριωτικὰ τραγούδια. Ὁ Μαυροχαλυβίδης τοὺς ἀπειλεῖ μὲ ὄπλο καὶ καταφεύγει στὴ Μαλακοπή. Συλλαμβάνεται, ἐπιστρατεύεται στὰ «ἐργατικὰ τάγματα» καὶ ὑφίσταται τὶς γνωστὲς κακουχίες. Εἶχε ὅμως τὴν τύχη νὰ ἐπιζήσει καὶ νὰ φθάσει στὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἀνέπτυξε ποικίλες δραστηριότητες.

Ἡ ἀείμνηστη Μέλπω Μερλιὲ στρατολόγησε τὸν Γεώργιο Μαυροχαλυβίδη μετὰ τῶν πολύτιμων πληρεξουσίων τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Οἱ ἀπαντήσεις ποὺ δίνει στοὺς συνεργάτες τοῦ Κ.Μ.Σ. εἶναι ἀκριβεῖς καὶ πλούσιες σὲ περιεχόμενο, καλύπτουν δὲ εὐρύτατο φάσμα στοιχείων. Ἐπὶ πλέον ὁ Γ. Μαυροχαλυβίδης ἀποκαλύπτεται ἄριστος μεταφραστὴς φερμανίων καὶ ἄλλων τουρκικῶν ἐγγράφων γραμμένων στὴν ἀραβικὴ καὶ κωδικίων ἑλληνικῶν κοινοτήτων γραμμένων στὰ караμανλίδικα. Ἐχει μεταφράσει γιὰ τὸ Κ.Μ.Σ. 342 κώδικες καὶ 114 φερμάνια καὶ ἄλλα ἐγγράφα καὶ ἔχει συντάξει σημειώματα γιὰ ἐκεῖνα τὰ σημεῖα ποὺ χρειάσθηκαν διευκρινίσεις. Βοηθεῖ τὸν Θανάση Κωστάκη στὴ συγκέντρωση ὕλικου γιὰ τὸ βιβλίον «Τὸ γλωσσικὸ ἴδιωμα τῆς Σίλλης». Συγγράφει ὁ ἴδιος «Τὸ γλωσσικὸ ἴδιωμα τῆς Ἀξοῦ» μὲ τὴν συμπαραστάση τοῦ γλωσσολόγου Ἰορδάνη Κεσίσογλου, ποὺ ἐκδόθηκε τὸ 1960, καὶ τὸ βιβλίον ποὺ ἔχω τὴν τιμὴ νὰ παρουσιάσω ἀπὸ αὐτὸ τὸ βῆμα.

Ἡ Μέλπω Μερλιὲ καὶ οἱ συνεργάτες της τιμοῦσαν βαθύτατα τὸν Γεώργιο Μαυροχαλυβίδη. Αὐτὸς καὶ ὁ Χρῆστος Τουργούτης ὀνομάζονταν «οἱ πατέρες». Τοὺς γνώρισα ὅταν ἤμουν διευθυντὴς ἐρευνῶν στὸ Κ.Μ.Σ. κατὰ τὰ ἔτη 1954-1959.

Τὸ παρὸν ἔργο περιγράφει τὸ χωριό, τὸ τυπικὸ οἶκημα, τὴν ἐπίπλωση καὶ τὶς ὑπόγειες κατασκευές, ποὺ ἦσαν παλαιὰ τρωγλοδυτικὰ ἐνδιαίτηματα, ἀλλὰ χρησίμευαν ἀκόμη ὡς ἀποθῆκες καὶ καταφύγια σὲ καιροὺς κινδύνου. Στὴ συνέχεια ξανοίγει στὸ γεωγραφικὸ περιβάλλον, στὴν πανίδα καὶ στὴ χλωρίδα, καταγράφοντας μετὰ ἄλλων πολύτιμα ὀνόματα τόπων, ζώων καὶ φυτῶν. Ἐπειτα ἔρχονται πληροφορίες γιὰ τὶς συναλλαγὰς ποὺ εἶχαν οἱ Ἀξενοὶ μὲ τὰ γύρω χωριά. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιὰ τὴν οἰκονομία, τὶς κοινωνικὲς τάξεις καὶ τὸν ξενητεμό. Πολλὰ καὶ σημαντικὰ μαθαίνουμε ἀκόμη γιὰ τὴν κοινοτικὴ ὀργάνωση τοῦ χωριοῦ, τὴν ἐκκλησία, τὸ σχολεῖο, τὶς ἀγροτικὲς ἐργασίες, τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ, τὴν ἐνδυμασία, τὶς λαϊκὲς δοξασίες, τὴ λαϊκὴ ἰατρικὴ, τὰ μνημεῖα τοῦ λόγου, τὴ διαίρεση τοῦ χρόνου, τὴν ἐθιμοτυπία τῆς ἀποδημίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς. Πολυτέλιδα κεφάλαια εἶναι ἀφιερωμένα στὰ λατρευτικὰ ἔθιμα (χριστιανικὰ καὶ ἐξωχριστιανικὰ), στὰ παιγνίδια καὶ στὸ λαϊκὸ δίκαιο, τέλος στὴν ἐξοδο καὶ στὶς ἐγκαταστάσεις Ἀξενῶν στὴν Ἑλλάδα. Τὸ βιβλίον ἔχει ἐπίσης παραρτήματα, χάρτες, φωτογραφίες, γλωσσάριο καὶ εὐρετήρια.